

# ตำนานพระธาตุวัดป่าหมาก

ต.บ้านแหวน อ.หางดง จ.เชียงใหม่



" อหุ วันตามิ สรริธาตุโย โกตมู อภิปุชยามิ "

ลำดับต่อไปพายหน้านี้ จักได้พรรณากล่าวแก้ไขจำยังพระบรมมะสารีริกะธาตุเจ้า อันได้เอามาบรรจุไว้ใน พระธาตุเจดีย์ที่วัดป่าหมากดอนคำสืบแทนไว้ก้ำภูศาสนาวิควาที่นี้ไปพายหน้า หื้อคนต้งหลายอันจากมาพายหน้าจักได้รู้ไว้เล่าสู่สืบต่อกันไปไว้ ๑ ว่าสันฐาน (สถาน) ที่สร้างพระธาตุเจดีย์เดี่ยวนี้แต่เดิมที่มาเคยเป็นวัดร้างห่างเหินมาเมื่อนาน หามีผู้ต้งรู้หันรู้ชื่อวัดบ่อได้ เหลือแต่ซากฐานไว้มีอยู่ 3 ประการ คือ พระเจดีย์ วิหาร แลอุโบสถ ยังผาภฏ (ปรากฏ) เป็นรูปร่างกว้างยาวเหลือหลออยู่ ส่วนพระเจดีย์นั้นเป็นทะเลปูปึงลงเหลือแต่ฐานรูปร่างตัวเก้า (ฐานส่วนล่าง) ส่วนข้างในฐานเป็นหลุมเป็นบ่อ หามีวัดอุอันใดบ่อได้ เพราะคนผู้ร้ายมาลอบลักขุดค้น หากเอาไปแต่เมินมา กลายเป็นป่าไม้คุ่มเครือเขาเถาว์ลย์ เป็นที่ซ่อนหมู่สัตว์ร้ายแล ซ่อนงัวควายที่ขโมยนำมาซ่อนไว้ คนชาวบ้านไผ่ใครกินใครได้อันใดก็เอาได้ตามเบิงใจตามความประสงค์ เพราะเป็นวัดร้างหาเจ้าของชุมขวาง (หวงแหน) รักษาบ่อได้ ต่อนั้นถัดมาถึงปี พ.ศ. 2515 ศรีทธาชาวบ้าน

ใกล้ คือป่าหมากดอนคา ก็มาเบิกษาหรือชักชวนกันมาแผ้วถางวัดร้างหื้อหันเป็นร่างเป็นรูป พระเจดีย์ วิหาร อุโบสถ ได้นิมนต์พระสงฆ์มาสังกะหะเมตตาเข้ากัมรุกขะมูล อยู่เก้าไม้ ในอารามห่างได้ 7 วันต่อมาก็ปากันสร้างวิหารทาง (ชั่วคราว) มุงต้องและมุงคาเป็นที่พักพาอาศัยที่กลางวัดหั้นก่อน พระบุญมา อยู่วัดป่าแดงบุญนาถ เมืองพะยาว (พะเยา) ก็รู้ว่าศรัทธาชาวบ้านแผ้วถาง วัดร้างใครได้พระพุทธรูปเข้ามาไว้เป็นพระประธานกราบไหว้สักการะบูชา ท่านก็ได้หล่อแบ่งแต่งห้างอบรมสมโภชน์สำเร็จเป็นองค์พระเรียบริ้อย แล้วก็อาราธนาขึ้นใส่รถในส่งมาหื้อถึงบ้านป่าหมากบ่อไกลกลาเพื่อไว้โศคเมตตาพ้อออกศรัทธาชาวบ้านได้ไหว้สักการะบูชาเป็นที่เก้าใจ (เริ่มต้นที่ใจ) แม้ว่าเป็นวัดห่างยังบ่อได้ก็คิดสร้างอันใด ก็ยังมีสาธูปเทียนพระพุทธรูปเข้าไว้ เป็นที่ไหว้สาสักการะบูชา ถึงเวลาเข้าออกวัสสา (พรรษา) เดือนดีปีใหม่ ก็นิมนต์พระสงฆ์องค์เณรมาโศคเมตตา (โปรดเมตตา) เทศนาเป็นครั้งเป็นคราว มาได้หลายปี ยามนั้นก็ได้มีพ้อออกศรัทธาดี ชื่อว่าพ่อน้อยสิงห์ (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) และพ้ออาจารย์หนานไธย์ นามสกุลก็ พันธุสาเหมือนกัน ทั้ง 2 คนนี้ก็นับว่ามีศรัทธามากกว่าเพื่อนดังหลาย จาบบ้านมีใจใส่อย่างบะละห่างลาสาปากันไปมาพ้อเฝ้า เพราะบ่มีตุ้เจ้าอยู่เป็นวัดวา ลงเตื่อก็เอาสาตเอาหมอนมานอนเฝ้ารักษากัน จากนั้นถัดมา ก็ได้รู้ว่าสาวธุเจ้าบุญมาท่านต้นที่ได้นำสาธูปพระเข้ามาหื้อก่อนนั้น ปลั่งกำ บัดนี้ท่านก็ได้ย้ายสำนักมาพักอยู่ที่วัดถวาย ก็พร้อมใจกันไปสู่ไปหา ขออาราธนานิมนต์ท่านมาอยู่จำพรรษา พ้อโศคพ้อออกแม่ออกศรัทธาชาวบ้านป่าหมากและดอนคา สักวัสสาพ้อดูก่อนเตื่อนาเจ้า สะแมนบุญเก้าป้างหลับเคยได้กินทานก่อสร้างหากยังมี สาวธุเจ้าก็ยังเมตตาไมถิ (ไมตรี) แบ่งใจศิรับนิมนต์เอาแล้วบ่หลบหลีก ไกลกลาท่านก็มารู้หั้นก่อนแล้วเต็มहुเต็มตาแมนว่ากฎึที่นอนสักเท่าเล่าไถ่ก็หาบ่ได้มี กันถึงเวลาวันเดือนดี คือเดือน 8 แรม 8 ค่ำ บ่ปลั่งกำ พ.ศ. 2515 พ้อออกศรัทธาก็พาเอาบาตรและผ้าอัฐบริขารมาพักนอนแรมอยู่ในวิหารน้อยมุงต้องมุงคาอยู่เฝ้าพระเจ้าห้อยหั้นก่อน ก็เป็นสันนี้และนา กันพันออกวัสสา ถึงเวลาฤดูแล้วแห่งขาดฝน ท่านก็เมตตานำพาพ้อออกศรัทธาหญิงจายจาวบ้านพัฒนาการแผ้วถางปรับปรุงสถานบริเวณวัด เพราะบ่ดีบ่งามล้ำร้าย เป็นจอมปลวกบวคควายที่ไหนดาบเบียงก็ดีละไว้ ที่เป็นต้นไม้หลักค่อก็ขุดเอาออกแล้วเริ่มทำการก่อสร้างแบ่งไปตามมีตามได้ มีวิหารน้อยบ่อใหญ่พ้อเป็นที่อยู่ได้กินทาน เมตตรถาวนารักษาสิลฟังซั่มพ่าเพ็งบุญกรรมพ้อเป็นที่สบาย แล้วก็สร้างแบ่ง มีศาลา กำแพง โรงครัวไฟ พ้อเป็นที่อยู่อาศัย ก็เป็นเวลาล่วงผ่านเลยไปได้ 6 ปีปาย ท่านก็มาเล็งหั้นยังซากเจดีย์เก้าอันหลุ่บึงเมินมาแล้วเล่าบ่อเป็นที่กราบไหว้สา สักการะบูชา ก็มามีกำปริวิตักไฝ่มีใคร่สร้างขึ้นแถมใหม่หื้อดี ก็มีความประสงค์ หากใครได้พระสารีริกะธาตุเจ้ามาบรรจุไว้อยู่หั้นปายใน กันถึงเมื่อ พ.ศ. ได้ 2522 ก็ไถ่กลับไปสู่เมืองพะยาวที่เกยอยู่เก้า ก็ไปพบปะบอกเล่าแก่เพื่อนเก้าครูบาอาจารย์ที่เกยกินทานร่วมก้านงานกันมา กล่าวเจรจากที่ไปอยู่สร้างวัดใหม่ ก็มิใจใคร่สร้างพระเจดีย์ไว้เป็นหลักฐาน ก็รู้ข่าวว่าพ้อออกอาจารย์คนใดเคยมีเกยได้

พระธาตุพระธัมม์ไว้กับบ้านจอมมาเมินนาน ก็เลยออกปากขานขอแบ่งเอาหื้อสักเล็กน้อยเพราะใจใฝ่  
ห้อยมานอน พ่อครูท่านก็ยินดีสาธุการแบ่งหั้นหื้อด้วยง่าย บ่อได้ซื้อขายอย่างวัตถุอันอื่น แบ่งปัน  
ยื่น หื้อไปไว้ไว้หื้อว่าสักการะบูชา ก็ได้จากที่นั่นมาส่วนหนึ่งเป็นครั้งแรก 15 พระวรวงค์



จากนั้นมาบ่อเมินก็ได้เพิ่มมาใหม่ก็ได้จากท่านเจ้าพระครูบุญยืน และพระครูบุญวง  
ฝัดฝั้งหมื่น เชียงราย ท่านก็ได้มาไว้เป็นมาหลายร้อยหลายปีน จากผู้คนไปขุดเอาออกมาจาก  
พระเจดีย์วัดร้างเก่าแก่มาเมิน ณ ท้องที่อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย เป็นเมืองเก่าแก่แต่โบราณ ชื่อ  
ว่าเมืองล่อ อันมีพระยาเจ้าต้นชื่อว่าเฉลิมพลภักษ์มพร หากสร้างบรรจุไว้แต่เมินมา หาผู้รักษาก่อ  
แบ่งขึ้นใหม่บ่อได้ ก็หากหุ่ยไป ตามสภาวะของสังขารระธัม หากมีจ่ายผู้หนึ่งชื่อว่า นายสำราญ  
พาเอาพรรคพวกผู้คนไปขุดได้ออกมา มีพระสารีริกธาตุอยู่ในโกฏิทองคำทั้งแท่งเป็นรูปพระเจดีย์  
อั้งดงาม เป็นพระสารีริกธาตุอันมีลักษณะ (ลักษณะ) ถูกต้องตามตำนานก็ขอขนาดน้อยกว่าเมล็ด  
พันผักกาดมีมาหลายร้อยหลายปีนองค์ มีพระสงฆ์เถระกับอุบาสกผู้หนึ่งไปประสพปะได้รู้หั้น  
แล้วก็ชมชื่นยินดีปีติศรัทธาก็ขอมา เก็บรักษาสักการะบูชาที่บ้านก็มีที่วัดก็มี ตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ.  
2496 เป็นต้นมา ก็นมีภิกษุสังฆะอุบาสกกะอุปาสิก้าผู้ใดมีความประสงค์ใครได้ไว้สักการบูชา  
ท่านก็แบ่งปันหื้อได้ตามความประสงค์ ส่วนต้นท่านบุญมาอันมีคำผาดานาใครได้อยู่ก่อนแล้ว ก็นรู้  
ข่าวแว่วว่ามีดีใด บ่ว่าใกล้และใกล้ก็เดินทางไปหาจนได้ ก็หากได้มาแท้มแถมส่วนหนึ่งครั้งนั้น 10  
พระวรวงค์ท่านก็อนุญาติขาดบึงหื้อเอาไปไว้ไว้สักการะบูชา แถมส่วนหนึ่งนั้นก็ซ้าได้มาจากพระครู  
บุญยืน วัดบุพผาราม (ร้องปู้หม่น) ตำบลสันทราย อำเภอสารภี ท่านก็มีเมตตาผายโผด เอามาแบ่ง

ใส่โกฏิไว้ให้ ใส่ในพระเจดีย์รวมกันกับที่ได้จากเมืองพระยาวมา แล้วก็ได้อาณัติบ่าวก็ได้รับกำบอกเล่าว่าได้มาจากเมืองล่อ เป็นอันมาจากที่เดียวกัน มีลักษณะผิวพรรณสันฐานเป็นอย่างเดียวกัน ในส่วนที่สามแถมนั้นมาก็ได้มาจากวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม (กรุงเทพ) อันพระภิกษุอาณันเสนาขันธได้รับมาจากบ้านนายปริดา สอนศรีวิไชย คหบดีใหญ่ผู้มีศีลธัมมดี, หากโอกาสอาราธนา มาที่บ้านมีมาก โดยพระธานหากเสด็จมาเองเดียว มามากหลายหมื่นพันองค์ จึงได้ออกประกาศบอกข่าวแจกปิ่นหื้อแก่คนดังหลายบ่าวว่าหญิงงามสมณะสมศรีผู้ใดมีความประสงค์ใคร่ได้ก็ไปรับเอาได้ที่ วัดเบญจม วันนั้นท่านสวราชเจ้าบุญมา หากรู้ข่าวเขาบอกกล่าวมาใคร่ไปสั่งเหตุสั่งกำผ่อกอยคุณได้เดินทางไปที่ได้รับมาแถมส่วนหนึ่งในปีเดียวกัน ในส่วนที่ 4 นั้นแถมกำเมื่อได้พระธาตุเจ้ามาไว้แล้วหลายปอดพะหมาน (ประมาณ) แล้วก็ยังบอรู้แจ้งว่าจักเป็นขอแท้จริงสถานใด ยังวิตกสงสัยอยู่ภายใน ว่าจักมีใพบุคคลผู้ใดอาจจู้จักได้ว่าเป็นพระธาตุแท้กว่าปลอมแปลง มาแจกปิ่นกันนี้ จักมีครูบาอาจารย์เจ้าผู้เฒ่าผู้แก่ท่านต้นใดอาจเกยรู้จู้รู้หันมาก่อนนี้จา กันคณิงใจได้แล้วก็ตั้งหน้าไปหาครูบาครหมมา พรหมมจักรรักษา วัดพระบาทตากผ้า ลำพูนท่านเป็นพระเถระผู้เฒ่า มีอายุได้ 86 พรรษา (อายุ 86 ปี พรรษา 65) กันไปเถิงแล้วก็เข้ากราบเฝ้าวันตา ยอมือสาได้เกล้า ยอขึ้นพระธาตุเจ้าที่นำไปหื้อครูบาเฒ่าได้หัน พร้อมกับบอกว่าได้มาจากหลายที่มารวมกัน อันนี้จักว่าเป็นพระเจ้าแต่กาสันใด กันครูบาเจ้าผู้เฒ่าได้หันแล้วก็เลงแลแผ่ผ่อไปมา ก็ว่าอันนี้ก็หากเป็นพระธาตุเจ้าแท้จึงดีหลีเป็นสันนี้ที่วัดคนนี้ก็ยังมีมากหลายพระธาตุหากเสด็จมาเองเดียวคาย แต่เมื่อปีปลายแล้วช่วยกันจัด นับถอยก็หากมีเถิง 1 หมื่น 4 พันปาย ก็หากเป็นที่อัศจรรย์ใจอยู่บ่น้อยว่าแล้วก็บอกหื้อสามเณรน้อยต้นอยู่ใกล้อุปฐากไปเอาโกฏิพระธาตุออกจากห้องในมา เอาเทียบเทียบกันก็หากมีลักษณะผิวพรรณเหมือนกันบ่ผิดแผก กันท่านรู้ว่าจักเอาเข้าบรรจุไว้ในเจดีย์ที่จักสร้างขึ้นใหม่ ในบ่ชานี้ ท่านครูบาเจ้าท่านก็ซ้ายินดีจัดแบ่งพระธาตุมอบหื้อไฮ่ฮอมมาเพิ่มแถม 14 วรองค์ ร่วมเป็นศรัทธาได้ก็ตั้งสร้างจักเป็นบุญใหญ่กว้างต่อไปปายหน้า ส่วนพระบุญมาก็มาชมชื่นยินดีสาธุการได้เกล้ากับครูบาเจ้าเหลือสิ้นเป็นพหมาณ (ประมาณ) ก็กลับมาสู่สถานอวาตกรรมกราบไหว้สักการะบูชาทุกวัน ๆ กันออกวัสสาแล้วเดือนสี่ใจคลี่เชยบาน เรียกปาวร้องกรรมกรศรัทธา จาวบ้านออกปากด้านประชุมเจรจา ว่าในฤดูแล้วนี้จักเริ่มก่อสร้างพระเจดีย์จักเอาพระธาตุเจ้าเข้าบรรจุไว้หื้อได้บ่สั่งกำ เดือน 9 แรม 8 ค่ำ นั้นนajakหื้อต้นจันได้ ไผจักหันเป็นประการใด ถัดจากนั้นก็หามาไว้ยังอุปกรรมดังหลาย ดังเหล็ก ทราย หิน ดิน ปูน ตั้งเงินทุนเป็นแก้ว ก็หากตามแต่เจ้าศรัทธาแห่งไผมัน ส่วนต้นท่านเจ้าอวาตก็แสวงหาได้ไม้ต้นไม้คู่แดงงามดี ไปหื้อวัดกีนายช่างแกะแต่งต้องห้อยเป็นโกฏิไม้ทรงงาม ลวดลายคำปอดำ ก็ซ้าหื้อนายช่างริษนาคำผะอบแล้วด้วยคำ ขาวบริสุทธิ เป็นผะอบชั้นในสุดก่อนแล้วก็ซ้อนด้วย ผะอบเงิน ผะอบทอง รองออกมาด้วยผะอบไม้ กำหนดได้ 7 ชั้น เป็นถ้ำ (กำหนด) รับรองเอาพระสัตตาสาริริระธาตุเจ้าจำนวนได้ 265

วรรณคดีในพระอภัยมณี ยกขึ้นตั้งไว้ที่สูงในท่ามกลางปะรำ กะด้าสักการะบูชา สมมาการะวะ  
 แล้วก็โอกาสอาราธนาอัญเชิญเสด็จลงสู่อุโมง มีอุบาสกศรัทธาผู้ทรงเครื่องชาวสมมาทานศีล 8 ล้อม  
 แวดคหฬากปราสาทพระธาตุเจ้า มีแปดคนแต่ยกหามพระธาตุเจ้าน้ำ ก่อนหน้าประชาชนแห่แคว  
 เวียนวนด้วยศุภระณณี (ศุภคนตรี) พ้องกลองปี่เนืองนันทันก้องได้ 3 รอบ แล้ววางลงเพื่อ  
 นิมนต์พระธาตุเจ้าลงบรรจจะไว้ในอุโมงส่วนฝ่ายพระสงฆ์สังฆะเจ้าตั้งหลาย ก็อาราธนานิมนต์มา  
 จากวัดต่าง ๆ 19 รูป อันมีท่านพระครูมณีวรรณวิจิตร วัดสุวรรณประดิษฐ์ เป็นเจ้าเป็นประธานแก่  
 พระสังฆะเจ้าตั้งหลาย ฝ่ายหนพายนอกก็มีนายพันตรีสุรศักดิ์ นายอำเภอหางดงเป็นประธาน  
 พร้อมด้วยข้าราชการ และกำนันหลวงวิญญูรัตน์ บ้านป่าหมาก อันเป็นกำนันตำบลบ้านแหวน  
 พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านในตำบล ตลอดครูบาอาจารย์ผู้เฒ่าผู้แก่ใหญ่น้อยปานกลางฉุยฉาย รวมจาว  
 บ้านอันมากหลายหน้าตาต่างก็ปากันมาสู่วัดใหม่อารามกันถึงเวลายามตี 11 นาฬิกาปล่อย 15 นาที  
 (11.15 น.) ก็ได้นำเอาโกฏิพระบรมมหาราชวังระธาตุเจ้าลงสู่แท่นพื้นอุโมง ฝ่ายพระสงฆ์สวดใจ  
 ยะมงคลคาถา 3 คาบ 3 คา (สวดไชยะ มงคลคาถา 3 หน) ตีสัญญาณก้องกลองพินพาดมะโหรี  
 สะนันทันก้องทั่วโขงเขตอาราม คนตั้งหลายก็ชมชื่นสาธุการใส่เกล้าเพราะได้ เอาพระธาตุเจ้าลงสู่ไว้  
 ได้ตามเจตนาประสงค์ตั้งไว้ในท่ามกลางอุโมงแวดล้อม ด้วยวัดอุ้มงคล สัพพะอัฐบริวารประวิวาร  
 ต่าง ๆ นา ๆ เพื่อละป็นนาถวายไว้กับ พระธาตุเจ้าเป็นที่เก็ใจ ได้กราบไหว้สักการะบูชาสืบทอดไป  
 ปายหน้าจันทรภาพ (ตราบ) เลียงเช่น 5 พันพระวัสสา แล้วก็เอาก้อนหินผาศิลาแรงก้อนใหญ่ปกปิด  
 ไว้แล้ว ก็หล่อลาดด้วยปูนทรายตั้งเสารัหมายไว้ปายบน ก่อสร้างเป็นรูปพระเจดีย์ทรงแบบโบราณ  
 มีลักษณะอย่างแบบพระธาตุหลวงลำพูนใจบรรจพระสารีระธาตุเจ้าไว้เมื่อปีรุ่งเกล้า (ปีระกา)  
 เดือน 9 แรม 8 ค่ำ วันพฤหัสบดี คีติ 23 ค่ำ เวลาแผลขึ้นสู่เที่ยงนักขัตฤกษ์คัวถ้วน 7 ชื่อว่า  
 สมณะวันโดยค่ำไว้วันที่ 25 มิถุนายนอดีตพุทธศาสนาอันค่าดวงแล้วไปได้ 2524 วัสสา จุล  
 ศักราช 1343 วันนั้นเป็นวันมหามงคลกุศลอันใหญ่กว้าง เป็นต้นเหตุที่จักได้สร้างสืบทอด  
 พระพุทธศาสนาไปปายหน้า ก็มีด้วยนัยยะประการสันนี้ก่อนแลนา ลำดับแต่นั้นมาก็ได้ว่าจ้างนาย  
 ช่างผู้ที่เกี่ยวข้องมาทำการก่อสร้าง และพระบุญมาได้กะด้าด้วยตนเองก็มีหลายประการ บ่พอช้านาน  
 ลำดับมารอดจูดถึงเชิงขบเวิงปีเดือน 9 แรม 8 ค่ำ วันที่ 25 มิถุนายน พุทธศักราช 2525  
 ก็สำเร็จ เป็นปริบูรณ์ จึงได้จัดการทำบุญถวายทานเฉลิมฉลองพระเจดีย์เป็นประโยชน์เสียเงินใน  
 กักรก่อสร้างและถวายทานรวมกันทั้งหมดกัน 125,000 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นห้าพันหกร้อยเจ็ด  
 สิบบาท) ก็มีด้วยประการสันนี้แต่คี่หลิ บุญยธาสิ ทานะสิละป้ารมีเอื้องนี้ที่ได้สร้างได้กะด้ามา นิ  
 สายยะปัจจโย ขอจุงหื้อได้เป็นอุปนิสัยปัจจยูก้าจุงไปไว้ๆ นิปานะปรีโยสานัง โหนตุโนนิจจิง ตราบ  
 อันได้ถึงนิพพานเจ้าเป็นที่สุดเสียแล้วดั่งมวลนั้น จุงจักมีแก่ข้าพเจ้าที่ขึงแท้คี่หลิและนา